

Til medlemmer i Stortingets finanskomité

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato: 18.09.2026

YS' innspill til statsbudsjettet 2027

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS) er en politisk uavhengig hovedorganisasjon på arbeidstakersiden i norsk arbeidsliv. Våre ni medlemsforbund med til sammen om lag 220 000 medlemmer representerer hele bredden i norsk arbeidsliv.

Norsk økonomi har et godt utgangspunkt.

Prisveksten og rentene har vært høy i noen år, men tiltak som strømstøtteordninger, redusert barnehage- og SFO-pris og økt barnetrygd har bidratt til å avlaste husholdningene de mest negative konsekvensene. Nå har prisveksten dempet seg noe, og lønnsoppgjørene har gitt reallønnsvekst igjen de siste årene. Arbeidsledigheten og den økonomiske veksten er stabil og nær en normalsituasjon, etter en periode med lavere vekst.

Samtidig står Norge overfor store og varige utfordringer. Tilgangen på arbeidskraft blir knappere, befolkningen blir eldre, sikkerhets- og beredskapsbehovene øker og arbeidslivet skal gjennom omfattende teknologiske og grønne omstillinger. Siden det er begrenset hvor mye av disse utfordringene som kan løses gjennom økte offentlige utgifter alene må statsbudsjettet for 2027 derfor være et budsjett for tydelige prioriteringer. Ansvarlig pengebruk er nødvendig for å unngå unødvendig press i økonomien, høy prisvekst og høye renter.

Samtidig må det offentlige ha økonomisk handlingsrom til å løse de oppgavene som er viktigst for velferd, verdiskaping og sikkerhet. YS mener særlig at budsjettet må prioritere et bærekraftig arbeidsliv, sterke velferdstjenester, kompetanse og omstilling, sikkerhet og beredskap, og investeringer som styrker samfunnets framtidige verdiskaping.

Arbeid og inkludering – flere må få mulighet til å bidra

Arbeid er fundamentet for velferdssamfunnet. YS stiller seg tydelig bak arbeidslinja. Det skal lønne seg å jobbe og flere må inn i arbeid. Samtidig er det ikke tilstrekkelig å ha en arbeidslinje som i hovedsak handler om å få flere inn på arbeidsmarkedet. Arbeidslivet må også være organisert slik at mennesker kan stå i jobb over tid. Trygge og seriøse arbeidsforhold, et godt arbeidsmiljø og mulighet for kompetanseutvikling er avgjørende for å lykkes.

Særlig viktig er det å hindre at unge mennesker havner i utenforskap. Mange unge trenger en første mulighet til å få arbeidserfaring og oppleve mestring i arbeidslivet. Regjeringens ungdomssatsing og ungdomsløftet må derfor videreføres og styrkes.

YS mener statsbudsjettet for 2027 må:

- sikre tilstrekkelige midler til tiltak som hjelper unge inn i arbeid og utdanning
- legge til rette for flere sommerjobber og andre innganger til arbeidslivet for unge
- gi offentlig sektor økonomiske rammer til å tilby unge arbeidserfaring
- sørge for at ordninger for unge arbeidstakere tar høyde for behovet for opplæring og oppfølging, slik at kostnadene ikke skyves over på ansatte som allerede har høy arbeidsbelastning
- styrke tiltak som gjør det mulig for flere å stå lenger i arbeid

Et trygt og seriøst arbeidsliv

Desverre er det store utfordringer med sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i enkelte sektorer.

Vi vet at etatssamarbeid om kontroll og håndheving er avgjørende for å lykkes i kampen mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet. Det må være en reell risiko for å bli avslørt, og reaksjonene må virke avskrekkende. Dette er et kontinuerlig arbeid, der ressursene og prioriteringen må opprettholdes over tid. A-krimsentrene må få midler til å opprettholde kapasitet, og kontroll med personvern og digitale systemer må prioriteres.

Et organisert arbeidsliv er det beste virkemiddelet for et godt og seriøst arbeidsliv. Det er avgjørende med videre prioritering av tiltak som fremmer organiseringsgrad og økning av tariffdekningen.

Velferdstjenestene må ha ressurser til å løse oppgavene

Flere deler av offentlig sektor er under vedvarende press. Oppgavene blir flere og mer komplekse, samtidig som tilgangen på arbeidskraft er begrenset. Ledere og ansatte må i stadig større grad håndtere motstridende krav innenfor stramme økonomiske rammer.

Dette er særlig tydelig i helse- og omsorgstjenestene. Befolkningsutviklingen vil i årene framover gi et betydelig større behov for helse- og omsorgstjenester, samtidig som sektoren vil konkurrere med andre deler av arbeidslivet om den samme arbeidskraften.

Mangel på kompetanse vil øke i helse- og omsorgsyrkene i årene som kommer. Å redusere tidspress og stress for de som allerede er i yrkene, vil gjøre at færre slutter i yrket eller reduserer stillingsprosenten.

Barn og unges behov må samtidig få større oppmerksomhet. Tidlig innsats og gode tjenester for barn og unge kan forebygge større problemer senere og er en investering både i den enkelte og i samfunnet.

YS mener statsbudsjettet for 2027 må:

- styrke kommunenes økonomiske handlingsrom gjennom en reell og varig økning i de frie inntektene
- sikre sykehusene tilstrekkelige ressurser til å redusere ventetider og opprettholde gode og tilgjengelige tjenester
- styrke helse- og omsorgstjenestene i møte med en aldrende befolkning
- prioritere barn og unges helse og velferd, med vekt på tidlig innsats
- En nasjonal satsing på lederutvikling i oppvekst- og omsorgssektoren
- skolene få økonomisk handlingsrom til å ansette flere fagpersoner som miljøarbeidere, barne- og ungdomsarbeidere, helsesykepleiere og andre yrkesgrupper som bidrar til et trygt og godt skolemiljø og at elever ikke faller fra.
- barnehageforliket i Stortinget høsten 2024 følges opp, blant annet med tilstrekkelig finansiering av pensjonskostnader i private barnehager

- TØRN-satsingen i kommunesektoren opprettholdes, for bedre oppgavefordeling og organisering av arbeid
- sørge for bedre samsvar mellom oppgaver, ansvar og ressurser i offentlig sektor

YS mener samtidig at offentlig sektor må få større rom til å prioritere. Færre parallelle styringskrav, mindre unødvendig rapportering og større tillit til faglige vurderinger vil frigjøre tid og kompetanse til tjenesteproduksjon.

Kompetanse og omstilling

Norge skal gjennom store omstillinger. Teknologisk utvikling, digitalisering og klimaomstilling endrer arbeidslivet samtidig som mangelen på kvalifisert arbeidskraft blir stadig mer merkbar.

Kompetansepolitikken må derfor være både en omstillingspolitikk og en arbeidslivspolitik. Flere må få mulighet til å utvikle kompetansen sin gjennom arbeidslivet, og særlig må de som står i fare for å falle ut, få reelle muligheter til etter- og videreutdanning.

YS mener statsbudsjettet for 2027 må:

- følge opp en forsterket kompetansereform, med særlig vekt på kommunesektoren slik at ansatte og ledere får reelle muligheter for etter- og videreutdanning
- En nasjonal langtidsplan for livslang læring skal etableres innen 2028, med tiårig horisont og fireårige opptrappingsplaner.
- bevilge ressurser til at kompetansereformutvalgets rapport videreføres som stortingsmelding. I tillegg ber vi om at følgende tiltak settes i gang med en gang:
 - YS foreslår å etablere en statlig omstillingsstøtteordning. Ordningen skal sikre inntekt under kvalifisering og bidra til rask overgang til nytt arbeid for grupper av arbeidstakere som står i jobber med "utløpsdato". Omstillingsstøtten bør målrettes mot kompetanse som svarer på nasjonale behov og omstillingsutfordringer, herunder det grønne skiftet, digitalisering samt behovet for arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren. Virksomheter med etablert partssamarbeid bør, ved varslet nedbemanning, kunne melde overtallige ansatte direkte inn i et hurtigspor. Kompensasjonsnivået må være vesentlig bedre enn eksisterende ytelser ved arbeidsledighet. YS foreslår lønnsstøtte som foretrukken modell. Formålet er å gi arbeidstakere rask og forutsigbar adgang til praktiske og arbeidslivsrelevante utdanningsløp, uten å belaste Nav-systemet ytterligere.
 - Arbeidet med etablering av en lånekaske for livslang læring må starte nå. Den må inkludere et livsopphold som dekker behovene til voksne studenter med forpliktelser.
 - Det igangsettes arbeid for et nasjonalt system for vurdering og dokumentasjon av realkompetanse, anerkjent i arbeidsliv og utdanningssystem.
- videreutvikle og sikre forutsigbare rammer for bransjeprogrammer og andre trepartssamarbeidsbaserte kompetansetiltak
- etablere bedre systemer for vurdering og dokumentasjon av realkompetanse

YS mener partenes involvering må stå sentralt i omstillings- og kompetansepolitikken. Den norske modellen er et viktig konkurransefortrinn og må brukes aktivt når arbeidslivet skal endres.

Sikkerhet og beredskap

Den sikkerhetspolitiske situasjonen krever høyere tempo i oppbyggingen av både militær og sivil beredskap. Norge har mange planer og ambisjoner, men det må være bedre samsvar mellom mål og visjoner på den ene siden, og finansiering og faktisk gjennomføring på den andre. Personell er Forsvarets viktigste innsatsfaktor. Økte forsvarsbevilgninger må omsettes til reell operativ effekt, noe som forutsetter balanse mellom investeringer, drift og personell, samt finansiering som gjør det mulig å bemanne, vedlikeholde, øve og bruke nye kapasiteter gjennom hele levetiden.

Beredskap bygges dag for dag gjennom personell, kompetanse, infrastruktur og velfungerende tjenester i hverdagen. Kommuner, politi, transportsektor, kritisk infrastruktur, matforsyning, utdanningssektor og andre samfunnskritiske virksomheter må ha kapasitet til å fungere også under ekstraordinære belastninger. Arbeidsliv, kompetanse og organiserte arbeidsforhold er derfor en del av Norges samlede beredskapsevne.

Redaktørstyrte medier er også en avgjørende del av totalberedskapen fordi tilgang til pålitelig informasjon er en kritisk samfunnsfunksjon. I en tid preget av desinformasjon, påvirkningskampanjer og der diskusjonen preges av algoritimestyrte plattformer som ikke har demokratiske interesser, bidrar mediene til en felles situasjonsforståelse og kvalitetssikret informasjon fra kilder med en ansvarlig redaktør.

YS mener statsbudsjettet for 2027 må bidra til å sikre bedre sammenheng mellom beredskapsambisjoner, finansiering og faktisk gjennomføring.

- øke tempoet i oppbyggingen av sivil og militær beredskap
- gi større rom for øvelser, både innad i og mellom aktørene som utgjør vår beredskap.
- sikre kommunene tilstrekkelige ressurser til beredskapsoppgavene de er pålagt
- prioritere personell, kompetanse og driftsevne, ikke bare investeringer i materiell
- styrke politiet i møte med organisert kriminalitet og nye sikkerhetstrusler.
- fortsette oppbygningen av Tolletaten. Økende volum, komplekse varestrømmer sammen med en vedvarende trussel om organisert kriminalitet krever en videre styrking av Tolletaten.
- sikre at vertskommuner for forsvarsvirksomhet har forutsigbare rammer

Infrastruktur og samferdsel

Et velfungerende transportsystem er avgjørende for arbeidsliv, verdiskaping og beredskap. Norge har samtidig over tid hatt store utfordringer med vedlikehold, kapasitet og framkommelighet i deler av infrastrukturen. Investeringer i transportinfrastruktur må ses i sammenheng med samfunnets behov for beredskap, arbeidsmobilitet og verdiskaping.

Statsbudsjettet må bidra til mer langsiktige prioriteringer og bedre gjennomføringsevne. Det gjelder både vei, kollektivtransport og annen kritisk infrastruktur.

YS mener særlig at:

- kollektivtransporten i fylkene må sikres stabile og forutsigbare rammer
- fylkesveinettet må styrkes, med særlig vekt på vedlikehold og beredskap mot ekstremvær
- det må gjennomføres en nasjonal satsing på døgnhvileplasser for godstransport

Bolig og muligheten til å etablere seg

Et velfungerende boligmarked er også arbeidsmarkedspolitik. Høye boligpriser og høye boutgifter gjør det vanskeligere for unge å etablere seg og kan begrense arbeidskraftens mobilitet. Det må legges større vekt på å sikre tilgang til gode og rimelige boliger, særlig for unge og studenter. Statsbudsjettet for 2027 bør derfor bidra til økt bygging av studentboliger og andre tiltak som gjør det lettere for unge å etablere seg i utdanning og arbeidsliv.

Skatt, arbeid og omfordeling

Skattesystemet skal bidra til å finansiere fellesskapets oppgaver og til en rimelig fordeling av inntekter og formue. Samtidig må skattesystemet utformes slik at det understøtter arbeid og verdiskaping. YS er positive til lavere skatt på arbeidsinntekt. Det øker insentivene til å jobbe. Skattesystemet må samtidig bidra til omfordeling gjennom at de med størst økonomisk bæreevne bidrar mest. Vi viser for øvrig til vårt høringssvar på skattekommisjonens rapport, for en utdyping av våre skattepolitiske synspunkter.

Klima, energi og verdiskaping

Klima- og energipolitikken har mange mål: omstilling, verdiskaping, arbeidsplasser og energisikkerhet. Klimaomstilling må derfor ses i sammenheng med industri, energi, teknologi, kompetanse og beredskap. Norge må bruke sine sterke kompetanse- og teknologimiljøer til å utvikle nye løsninger og arbeidsplasser.

YS mener statsbudsjettet for 2027 bør:

- styrke forskning, teknologiutvikling og grønn omstilling
- legge til rette for tilstrekkelig kraftproduksjon og nettkapasitet
- støtte utvikling av karbonfangst og -lagring
- bidra til at klimaomstilling gir verdiskaping og arbeidsplasser i Norge
- legge prinsippet om at forurensere skal betale til grunn for klimapolitikken.
- Bidra til at avgift på klimagasser i kombinasjon med kvotesystemet er bærebjelken i et grønt skattesystem.
- forhindre at avgiftsøkninger i for stor grad rammer lavinntektshusholdninger gjennom at en økning i CO2-avgiftene akkompagneres av en lavere skatt på lav inntekt.
- styrke rammevilkårene til norske, redaktørstyrte medier som en avgjørende del av totalberedskapen

Utredning av makt og avmakt

YS mener det er behov for sterkere demokratisk beredskap og en bredere forståelse av hvordan makt og påvirkning utøves i dagens samfunn. Derfor har YS sammen med en rekke andre samfunnsaktører sagt at tiden er moden for en ny, bred makt- og demokratiutredning. Det norske samfunnet har gjennomgått store endringer siden forrige maktutredning. Digitalisering, teknologigiganters voksende innflytelse, algoritmisk påvirkning, desinformasjon og en økende følelse av avmakt hos mange har endret maktforholdene på måter som utfordrer tilliten i demokratiet og den norske samfunnsmodellen. YS mener derfor tiden er inne for en ny makt- og demokratiutredning. En slik utredning bør være effektiv, bygge på eksisterende forskning og ha et særlig fokus på arbeidsliv, digital makt, påvirkning og tillit i samfunnet. Utredningen bør ha et bredt og tverrpolitisk mandat og blant annet kunne belyse utviklingen i maktforholdene mellom politiske institusjoner, arbeidsliv, næringsliv og andre samfunnsaktører.

Med vennlig hilsen

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Hans-Erik Skjæggerud, leder i YS

Lizzie Ruud Thorkildsen, nestleder i YS